

*Білоусько Т.Ю., к.е.н., доцент,
доцент кафедри виробничого менеджменту та агробізнесу
Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва
м. Харків, Україна*

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільське господарство є, безумовно, однією з найперспективніших галузей економіки України. Формування конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва потребує створення ефективного механізму регулювання, орієнтованого на головний критерій розвитку галузі - ефективність. Саме тому сільське господарство для свого успішного функціонування потребує зваженої та збалансованої підтримки держави.

Державне регулювання економіки є складовою частиною процесу відтворення. Його об'єктивна необхідність пояснюється потребою подолання вад ринкового саморегулювання та виконання економічних функцій держави. Адже умови, за яких використовують ринковий механізм, не можуть або не мають стимулів виробляти блага в соціально оптимальних обсягах чи з належною якістю: недосконалість конкуренції на ринку; наявність зовнішнього впливу; неповнота і недосконалість інформації тощо. У цих умовах державне втручання може розглядатися як один зі способів підвищення ефективності розподілу ресурсів. При цьому, держава у всіх цих сферах повинна розглядатися лише як економічний суб'єкт, що втручається тільки у випадку, коли запобігання або пом'якшення тієї або іншої недосконалості не може бути забезпечене за рахунок функціонування ринку [1].

Враховуючи великий потенціал, аграрне виробництво в Україні залишається серед провідних галузей економіки. Про це свідчать наступні дані: частка сільського господарства у валовій доданій вартості склала у 2011 р. 9,6%. Цей показник зменшився в порівнянні із 2001р. на 6,7 пунктів (16,3% у 2001р.), але в абсолютних показниках ми відмічаємо збільшення з 29,4 млрд. грн. до 108,7 млрд. грн. Ми також простежуємо збільшення виробництва валової продукції сільського господарства за цей період з 151 млрд. грн. до 233,7 млрд. грн. [2]. Перспективні плани є також доволі оптимістичними. Як відзначив міністр аграрної політики та продовольства України М. Присяжнюк, в 2013 році очікується зростання валового виробництва аграрного сектору на 8%. Це передбачено Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013 -2014 рр., основними завданнями якої є підтримка вітчизняного виробника, технічне переоснащення сільського господарства, покращення інвестиційного клімату та розвиток міжнародного співробітництва. Виробництво валової продукції сільського господарства за прогнозом, збільшиться до 2014 р. до 260 млрд. грн., обсяг експорту досягне 22 млрд. долл. в рік. Це посприяє збільшенню надходжень до бюджету до 48 млрд. грн.

[3].

Для досягнення таких результатів державі потрібно більш ретельно та уважно ставитися до проблем сільськогосподарських товаровиробників, надавати допомогу та здійснювати чітку, прозору регуляторну діяльність. Як відомо, затяжна фінансова криза важко вдарила по економіці країни та аграрному сектору. Допомога з бюджету сільському господарству скорочується з року в рік. Україна відноситься до країн з найнижчим рівнем державної підтримки умов відтворення у сільському господарстві з розрахунку на 1 га ріллі. Як наслідок, господарства переходять на моновиробництво окупної, як правило, експортноорієнтованої продукції, руйнуються сівозміни, деградують ґрунти. Значна частина працездатного населення витісняється з сільськогосподарських підприємств в особисті селянські господарства [4].

Сільськогосподарськими підприємствами отримано в 2011р. майже на 25% менше коштів державної підтримки ніж у 2008 р. , таблиця. Майже в п'ять разів зменшено розміри бюджетних дотацій в рослинництві та в дванадцять – у тваринництві. Збільшення державної підтримки ми можемо простежити лише за рахунок податку на додану вартість для підтримки виробництва продукції рослинництва.

Таблиця 1

Отримання коштів державної підтримки сільськогосподарськими підприємствами України [2]

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2008 р.
Отримано коштів державної підтримки, млн. грн., всього	5749,3	3278,1	4608,1	4327,9	75,3
за рахунок бюджетних дотацій	3343,8	738,5	1316,0	729,3	21,8
у тому числі:					
- для підтримки виробництва продукції рослинництва	1094,2	211,7	465,5	230,7	21,1
- для розвитку тваринництва	1218,4	204,5	269,5	101,1	8,3
за рахунок податку на додану вартість	2405,5	2539,6	3292,1	3598,6	149,6
у тому числі:					
- для підтримки виробництва продукції рослинництва	828,1	1547,2	1790,1	2780,5	335,8
- для розвитку тваринництва	1577,4	992,4	1501,9	818,1	51,9

Зменшення допомоги свідчить про те, що не буде профінансовано низку старих і нових програм. Серед них, наприклад, страхування аграрних ризиків із 50-відсотковою участю державних коштів, підтримка фінансового лізингу та вітчизняного сільгоспмашинобудування, компенсація відсотків за кредити, підтримка фермерського і кооперативного руху, відновлення зрошувальних систем та багато чого іншого. Наслідки вкрай обмеженого бюджетного фінансування для АПК України будуть тяжкі. Агрохолдинги виживуть легко, бо вони не потребують державних дотацій, проте середній та малий аграрний бізнес може не витримати всіх ринкових негараздів. Так, за останні три роки ми простежуємо зменшення кількості фермерських господарств – на 1,5%, приватних підприємств – на 4,5%, виробничих кооперативів – на 10%.

Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що практично всі існуючі програми і концепції аграрної політики однозначно декларують, що економічний механізм функціонування агропромислового комплексу повинен формуватися за участю держави. Така постановка питання пояснюється неспроможністю саморегуляції сільськогосподарського виробництва і продовольчого ринку, недостатньою конкурентоспроможністю українських товаровиробників АПК в порівнянні із сільськогосподарськими товаровиробниками розвинених країн світу.

Тому ми вважаємо, що сучасна ситуація в АПК країни не дозволяє розраховувати на його швидку стабілізацію і перехід до стійкого зростання за рахунок внутрішніх ресурсів. У цих умовах державне регулювання агропромислового виробництва має бути невід'ємною частиною сучасної аграрної політики. При цьому слід враховувати, що заходи загальної економічної політики недостатні для розширення складних питань ринкових відносин в АПК. Необхідно формувати аграрну політику за рахунок використання форм, методів і механізмів державного регулювання.

Необхідно перейти до державного регулювання цін на соціально значущі продукти харчування, на паливно-енергетичні ресурси природних монополій; ввести погектарне субсидювання, що враховує природно-кліматичні зони, в яких розміщено аграрне виробництво; виробити ефективний механізм формування заставних і порогових цін, а також цільових цін, що гарантують стабільний рівень доходів сільськогосподарських товаровиробників.

Саме ці заходи зроблять державну підтримку сільського господарства ефективною та результативною, та будуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання: [монографія] / Г.І.Мостовий. – Х.: – Основа, 2002. – 299 с.
2. Сільське господарство України за 2008–2011рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Прогнозы аграрного сектора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/news/economic/rost-valovogo-proizvodstva-agrarnogo-sektora-v-2013-g-sostavit-20032013111100>.
4. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектору економіки / Т. І. Олійник // Економіка АПК. - 2009.– № 7. – С. 80–85.

